
JOSEF MIROVSKÝ

ROZTOKY A FOTOGRAFIE



Slezská univerzita

Filozoficko-přírodovědecká fakulta

Institut tvůrčí fotografie

Opava 2007

JOSEF MIROVSKÝ

ROZTOKY A FOTOGRAFIE

MAGISTERSKÁ DIPLOMOVÁ PRÁCE

Obor: Tvůrčí fotografie
Vedoucí práce: Mgr. Jan Pohribný
Oponent: BcA. Karel Poneš



Slezská univerzita
Filozoficko-přírodovědecká fakulta
Institut tvůrčí fotografie

Opava 2007

Poděkování

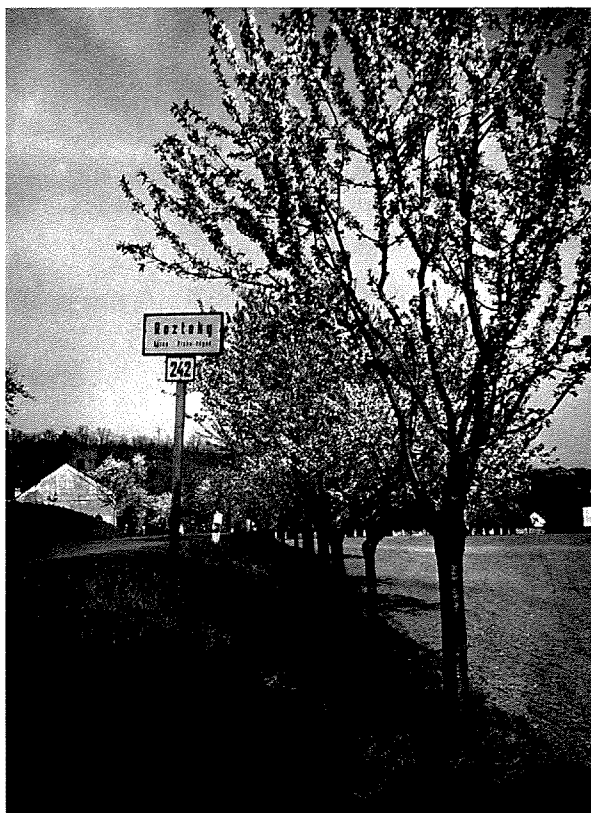
Za vedení práce děkuji Mgr. Janu Pohribnému. Za pomoc při vyhledávání fotografií v archivu a praktické informace paní Táně Hůlkové. Kamarádům a kolegům za trpělivost. Rodinným příslušníkům, ale především svým dětem, za vše.

Prohlašuji, že jsem tuto práci vypracoval samostatně za použití literatury a pramenů uvedených v seznamu použité literatury.

Souhlasím, aby tato práce byla zveřejněna zařazením do ústřední knihovny FPF SU v Opavě a Uměleckoprůmyslového muzea v Praze a na internetové stránky ITF.

Obsah

Roztoky a fotografie	5
Úvod	6
Stručná historie	9
Roztoky na fotografiích	13
Osobnosti	24
JUDr. Albín Bráf	25
Rodina Braunerova	29
Zdenka Braunerová	31
Joe Hloucha	34
MUDr. Čeněk Rýzner	38
Fotografové	41
Stanislav Boloňský	42
František Fyman	44
Vladimír Fyman st.	46
Vladimír Fyman ml.	48
Markéta Luskačová	49
Jiří Pekárek	52
Středočeské muzeum	54
Historické a uměleckohistorické sbírky	55
Sbírka písemností	57
Fotoarchiv	58
Přehled fotografických výstav v Středočeském muzeu	62
Použitá literatura	66
Jmenný rejstřík	67
Závěr	69



Roztoky

Úvod

K myšlence napsat magisterskou teoretickou práci na téma Roztoky a fotografie mě

nepřivedla láska k chemickým roztokům ani k chemii jako takové, ale vzpomínka. Vzpomínka na výstavu uvedenou koncem osmdesátých let minulého století v Středočeském muzeu v Roztokách. Na fotografiích a pohlednicích bylo město, které jsem znal od narození, ve kterém jsem vyrůstal a prožíval klukovská dobrodružství a přesto město neznámé. Město vzdálené socialistické realitě, město



Nádražní ulice, Josef Vinš - obchod smíšeným zbožím, po r. 1930



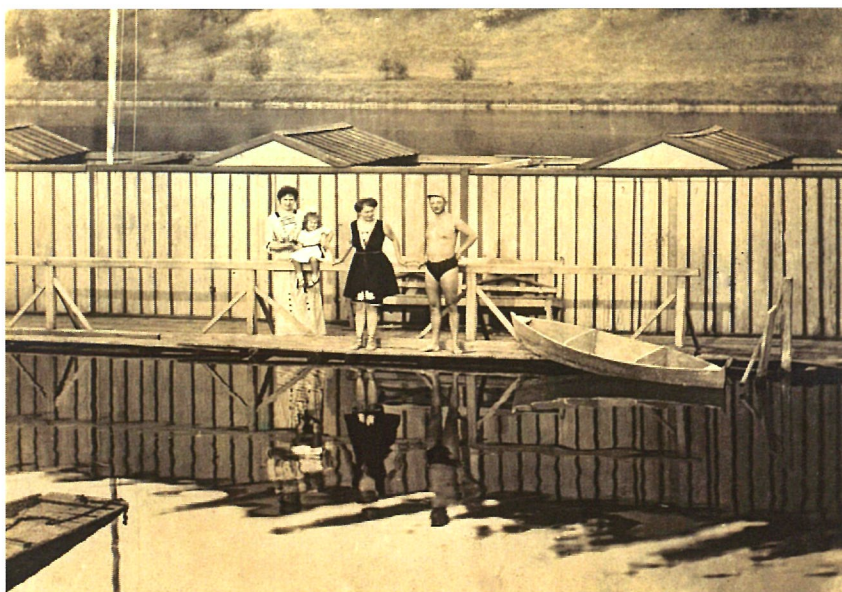
Nádraží Roztoky, nedatováno

připomínající světová letoviska či spíš obrazy Kamila Lhotáka a dobrodružné příběhy z knižní edice K.O.D. Najednou se mi otevřel jiný rozměr pohledu na malé provinční městečko a začala mě zajímat historie místa kdysi tak trochu nudného.

Tím se vysvětluje

název a téma práce. Opravdu nejde o pojednání o fotografických roztocích, ale o městě a jeho historii zachycené na fotografiích. Zde je možná ještě na místě upřesnit o jakém městě je vlastně řeč. Roztok na mapě české republiky totiž najdeme několik. Pomineme-li označení částí měst, pak to jsou Roztoky u Křivoklátu, Roztoky u Jilemnice a konečně Roztoky, někdy nesprávně uváděné jako Roztoky u Prahy snad i díky tomu, že toto označení používají České dráhy a vidět ho může každý, kdo přijíždí do města či jen projíždí po historické trati Praha – Děčín – Drážďany.

Na následujících stránkách představím několik osobností, spjatých s Roztokami ať již tím, že zde trá-

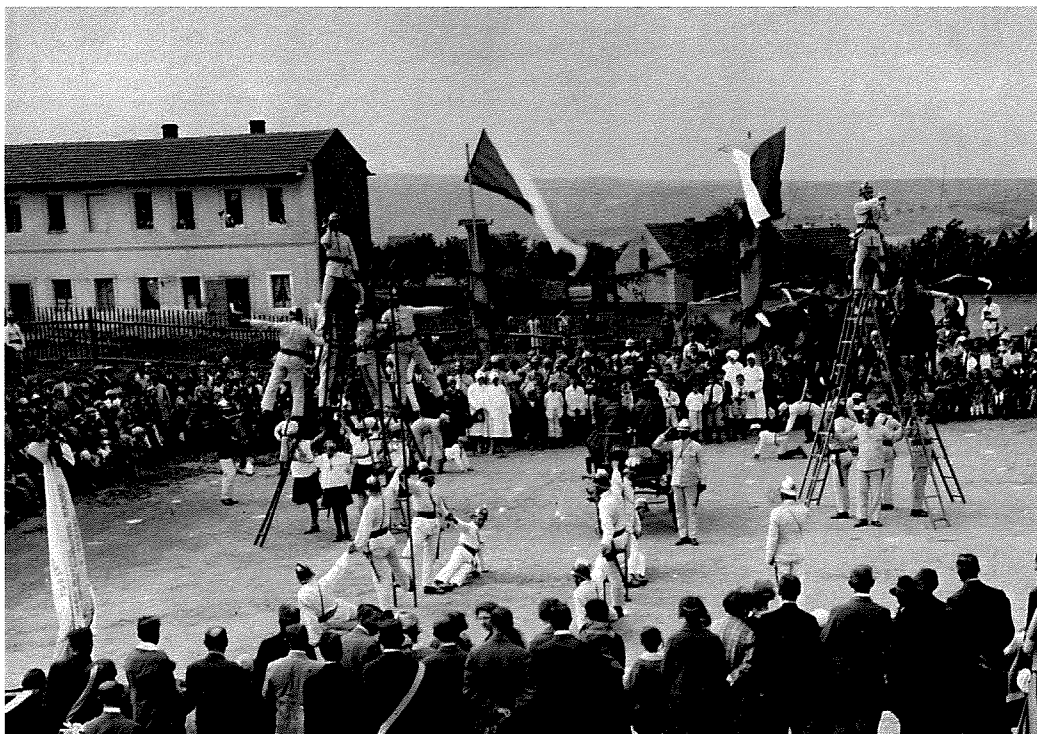


Vltavská plovárna sester Hrubých, kol. r. 1905

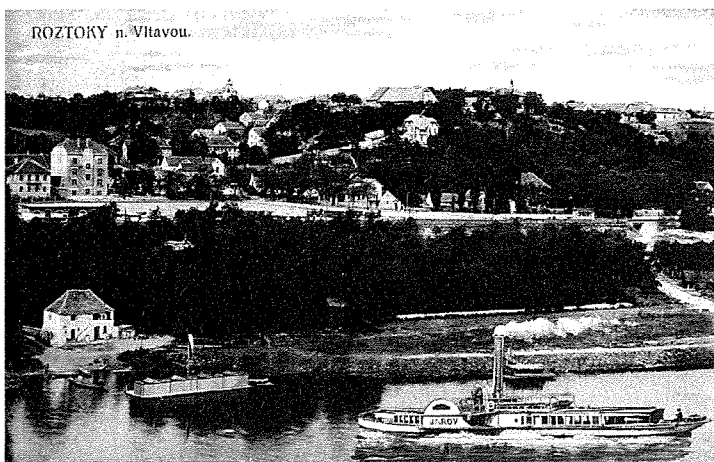
vily část svých životů, nebo jen na krátký čas zde zastavily, ale zanechaly zde nějakou stopu. Již teď vím, že výčet nebude úplný, neboť Roztoky vždy byly místem lákajícím k navštívení. Mezi významnými hosty bych mohl uvést Bedřicha Smetanu, který zde pobýval ve vile Mia. Nějaký čas tu trávil Mikoláš Aleš pracující na lunetách pro Národní divadlo. Dočasný azyl tu u Braunerů ve mlýně našla i dcera Karla Havlíčka Borovského. Jistě by sem patřila i sochařka Hedvika Zaorálková, jejíž sochy zdobí zámecký park a její manžel překladatel Jaroslav Zaorálek. Při výběru jsem zohlednil i obrazový materiál, který jsem byl schopen k uvedeným osobnostem získat. V další části práce jsem se rozhodl představit několik fotografů, kteří jsou z Roztokami spjati, ať již místem svého pobytu či jen částí tvorby. I zde se musím omluvit těm, na které jsem při výběru zapomněl,

či které jsem prostě zatím neměl možnost poznat.

Jak již z názvu práce vyplývá, fotografie je důležitou součástí práce, ba možná tou nejdůležitější. Proto nemohu pominout fotografickou sbírku Středočeského muzea, bez které nejen že bych nemohl navštívit výše uvedenou výstavu, ale určitě bych neměl o čem psát. Většina fotografií použitých v této práci pochází totiž z depozitářů této instituce. Zde se ovšem musím omluvit těm, které zlákal název práce a očekávají fotografickou publikaci o Roztokách. Většina fotografií zde použitých by pravděpodobně neobstála na výstavách umění. Jsou to snímky dokumentační, často nedokonale zaostřené a bez ambice na kompozici, ale snímky autentické a tedy historicky pravdivé a snad ve čtenáři vzbudí kousek nostalgie.



Cvičení dobrovolných hasičů, r.1936



Roztoky na pohlednici z r.1920

Stručná historie

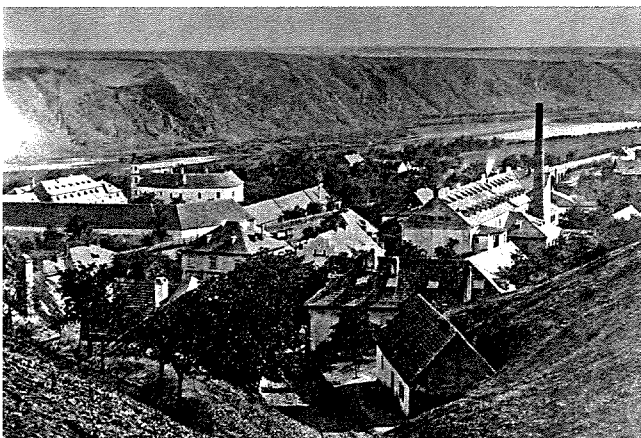
Zde si dovolím malý historický exkurs do minulosti. Myslím totiž, že genius loci jakéhokoli místa je do značné míry ovlivněn dějinami, jež jsou s místem spjatý. Místo jenž v současnosti nazýváme Roztoky, vzniklo spojením dvou nezávislých obcí. Žalova, který byl vystaven kolem hradiště zvaného Levý Hradec a Roztok patřících k Roztocké tvrzi.

Levý Hradec je místo přímo spjaté s historií české státnosti. Vznik přemyslovského hradiště tohoto jména spadá do 1. poloviny 9. století a bylo spolu s Pražským hradem, Budčí, Starou Boleslaví, Kouřimí a Libicí nad Cidlinou jedním z nejvýznamnějších center politických, církevních a kulturních dějin našeho státu té doby. Na Levém Hradci byl dle dochovaných historických pramenů první křesťanský kostel v Čechách. Kníže Bořivoj byl ve Velké Moravě pokřtěn přímo arcibiskupem Metodějem koncem 9. století a po návratu do svého sídla dal kostel postavit a zasvětit sv. Klimentu. V roce 982 zde byl za účasti Boleslava II. zvolen pražským biskupem Slavníkovec Vojtěch, prohlášený již v roce 999 za svatého. Dva roky poté co byl se svými druhy na misijní cestě do



Levý Hradec a okolí, kol r. 1900

Pruska zavražděn. Svůj strategický význam si hradiště zachovalo ještě v 10. století, ale poté jeho význam postupně upadal. Poslední zmínka o Levém Hradci jako o hradě a sídle královského úředníka je v listině vydané Přemyslem Otakarem I. v roce 1221. Následně se stal i s přilehlou vsí majetkem benediktinek z kláštera sv. Jiří na pražském Hradě. Původní předrománská rotunda byla zbourána někdy koncem 17. století a na jejím místě byl postaven barokní kostel. V roce 1956 byl Levý Hradec prohlášen za archeologickou památkovou rezervaci.



Zámek a dolní Roztoky, kol. r. 1890

Roztocká tvrz je poněkud pozdějšího data, první písemné zmínky jsou datovány do první poloviny 13. století, kdy ji dal pravděpodobně postavit Petr z Roztok. Na místě dnešního roztockého zámku stávala původně vodní věžová tvrz z konce 13. století či z počátku 14. století, archeologicky zjištěná na nádvoří nynějšího zámku. Tvrz

bývala obklopena hradbou oválného půdorysu, zesílenou vodním příkopem napájeným z nedalekého Únětického potoka. V 15. století byla k severovýchodní části obvodové hradby přistavěna nová palácová stavba s arkýřovou kaplí, na obou koncích zesílená věžemi, z nichž menší severní věž chránila vstup, zatímco mohutnější východní věž byla obytná. V původní podobě se dochoval mj. arkýř ve funkci presbytáře někdejší kaple sv. Jošta. Presbytář má dochovanou žebrovou klenbu i soudobou malovanou výzdobu. Vysoká umělecká úroveň svědčí o staviteli vázaném na pražské dvorské prostředí. Z téže etapy se dochovala i některá dveřní ostění. Asi ještě v předhusitské době bylo k jižnímu průčelí východní věže přistavěno nové obdélné křídlo, které narušilo původní oválnou dispozici celku. V další etapě byly při západní části hradby postaveny pravděpodobně pří-

zemní hospodářské budovy dosahující téměř až k severní věži. Ve 2. polovině 15. století, zřejmě za Bedřicha z Donína, byla tvrz pozdně goticky přestavována. Přízemní budovy byly zvýšeny o patro, nové patro bylo nastavěno i na palác mezi věžemi. Některé místnosti byly zaklenuty či dostaly nová okenní ostění. Fasády byly sjednoceny malovaným



Roztocký zámek během rekonstrukce, r.1956

kvádrováním. V roce 1565 si ho za střed svého panství zvolil bohatý velkostatkář David Boryně ze Lhoty. Za jeho držení byla tvrz v poslední třetině 16. století a na počátku 17. století přestavěna na renesanční zámek s arkádovým nádvořím. Zá-



Dcery manželů Lederových

mek v té době patřil k nejbohatším v okolí Prahy. Po částečné konfiskaci zámek koupil v roce 1623 královský místodržící Karel z Lichtenštejna, po zpusťšení švédským vojskem v roce 1639 byl zámek opraven, ale vypálené druhé patro paláce i věží muselo být sneseno. V 17. a 18. století byly prováděny další stavební zásahy, upravena byla i věžička arkýře, padací most byl nahrazen mostem kamenným. Arkády v nádvoří byly doplněny do souvislého obvodu. Barokní úpravy se dotkly také některých interiérů. Hospodářské budovy severně od zámku byly na starších základech nově postaveny v barokním období. V držení rodu Lichtenštejnů zůstává až do roku 1803. Dalšími majiteli jsou manželé Lederovi, kteří získali zámek v roce 1839. V 19. století byla do arkýře

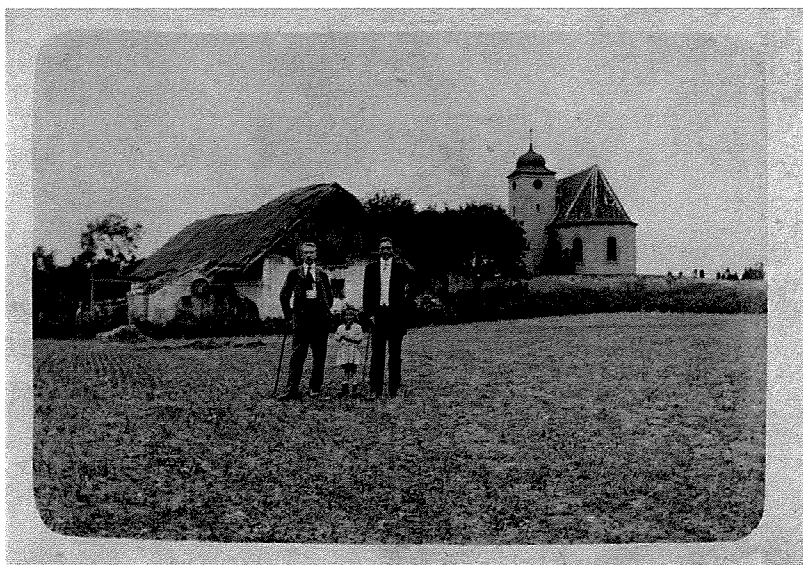
vsazena nová okna bez kružeb, většina renesančních ostění byla zničena a nově byl prolomen západní vstup. V roce 1948 se majitelem zámku a dvora stal státní statek, který celý areál výrazně zdevastoval. Díky Osvětové besedě v Roztokách byla bývalá vodní tvrz zachráněna před asanací. V průběhu let 1957 – 1961 byla tvrz rekonstruována i s přílehlými budovami a upravena pro účely vlastivědného muzea. Na záchraně celého areálu se podílelo Středisko státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje spolu s Archeologickým ústavem ČSAV v Praze. Během rekonstrukčních prací bylo při architektonických a archeologických průzkumech objeveno mnoho stavebních artefaktů z bohaté stavební historie areálu.

Roztoky na fotografiích

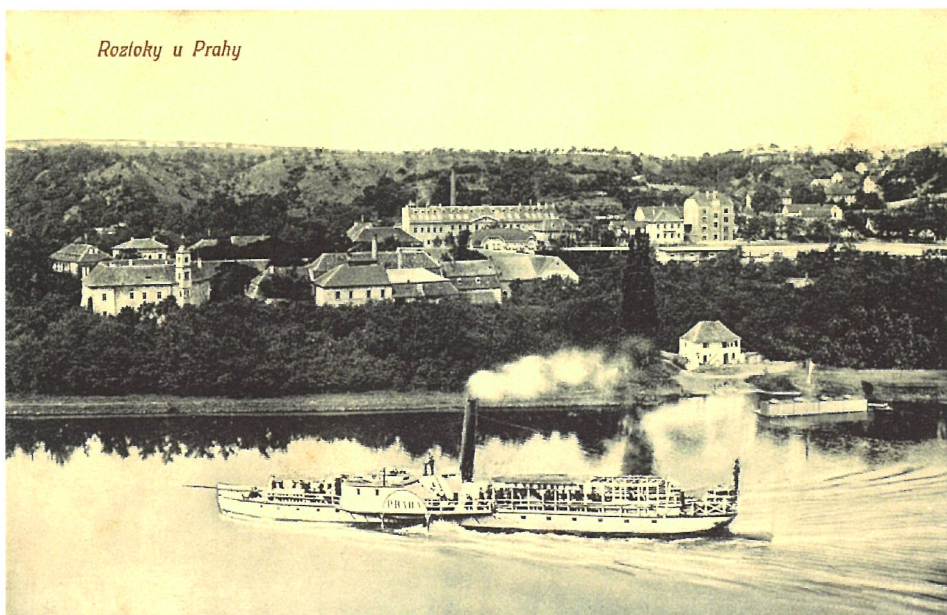
Tuto kapitolu bych rád na úkor textu věnoval fotografiím a s jejich pomocí ukázal proměny města a na snímcích ukázal místa a situace, která by bez fotografie dnes byla jen slábnoucí vzpomínkou v myslích pamětníků.



Oráč před kostelem sv. Klimenta, nedatováno



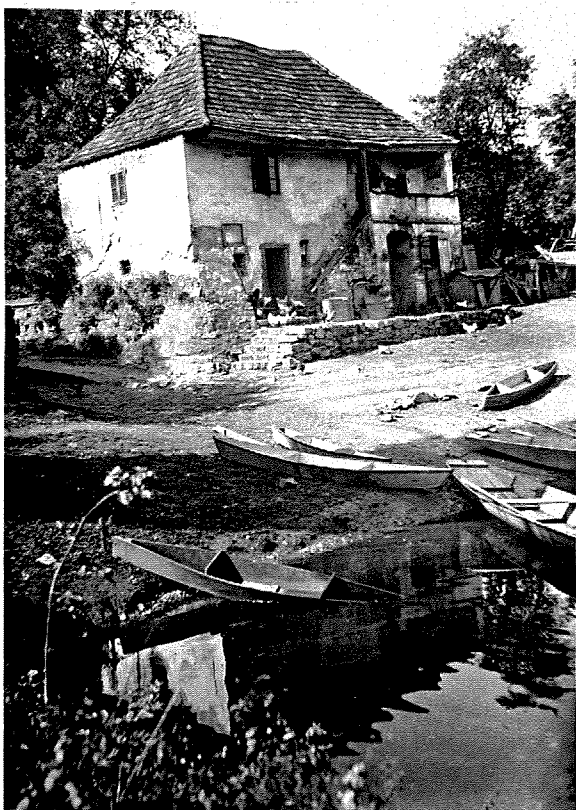
Dva muži s dívenkou před pastouškou, v pozadí kostel sv. Klimenta, nedatováno



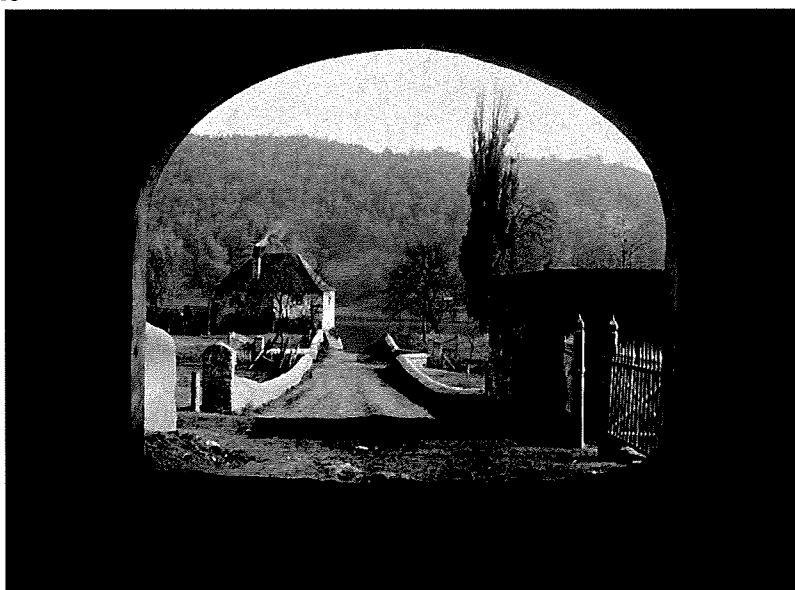
Na této fotografii, vlastně na pohlednici, můžeme, kromě parníku čeřícího vltavské vody, vidět říční lázně před budovou „Rybárny“ a v pozadí zámecký areál. Horní část Roztok je ještě nezastavěna. Nedatováno



Fotografie dolní části Roztok, v popředí „Rybárna“, říční lázně vytažené na břehu. V horní části Roztok patrný nárůst stavebních aktivit, r. 1940

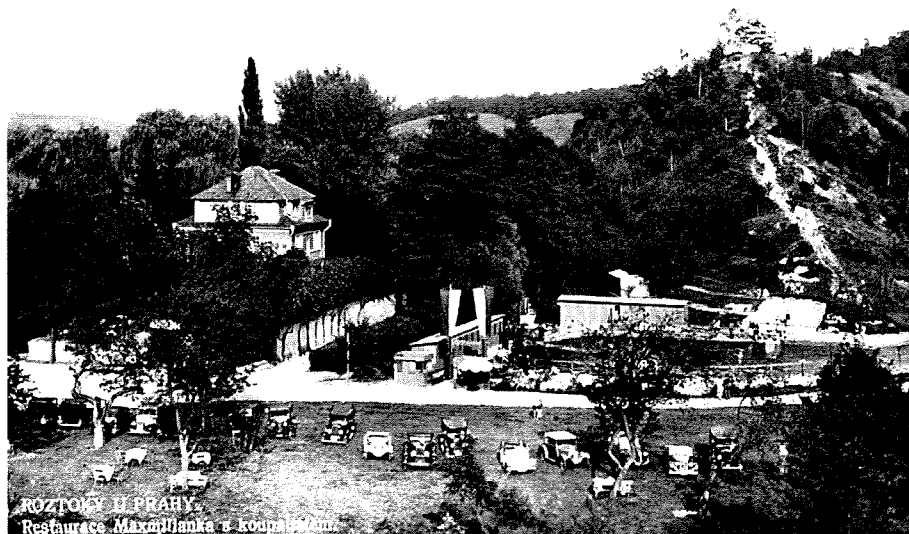


Krásná fotografie „Rybárny“ nedatováno

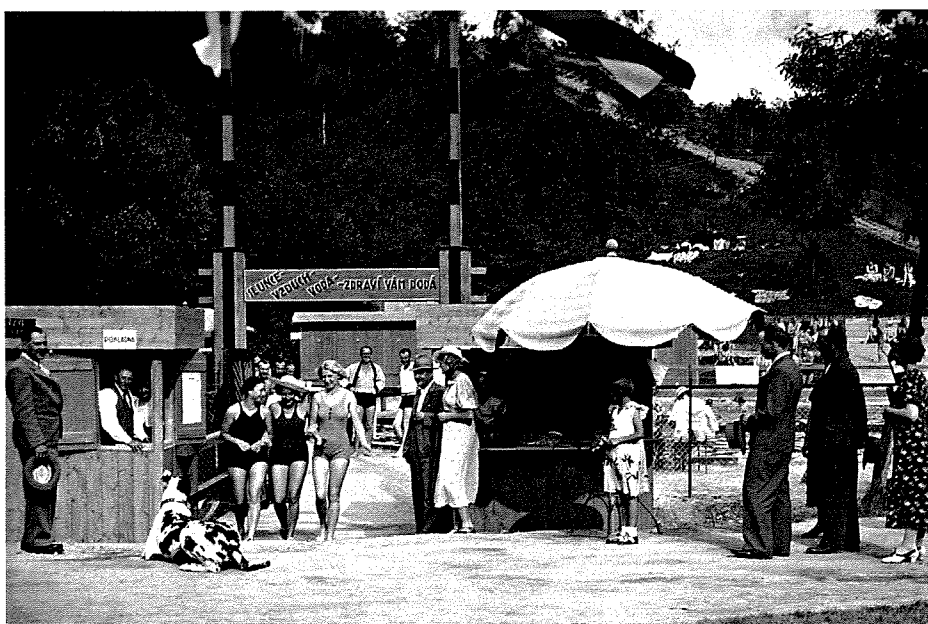


Ještě jednou „Rybárna“ - tentokrát průhled hospodářskou budovou zámeckého areálu, r. 1930

Ještě zůstaneme v dolní části Roztok, ale přesuneme se do vilové čtvrti známé jako Tiché údolí. Pohled, který by v létě ocenil mnohý roztocký obyvatel. Koupaliště na „Maxe“.



Restaurace Maxmiliánka a koupaliště, kol r. 1930



Slunce - vzduch - voda - zdraví vám dodá, koupaliště Maxmiliánka, po r. 1930

Před přechodem do horní části Roztok ještě chvílku zůstaneme v ulici Nádražní, je totiž hlavní roztockou ulicí a vpravdě po ní přecházely dějiny, tedy aspoň ty roztocké.



Průvod cvičenců Sokola, r. 1933



Německá posádka opouštějící město, r. 1945



Příjezd „Rudé armády“ do Roztok, foto: Fyman, r. 1945

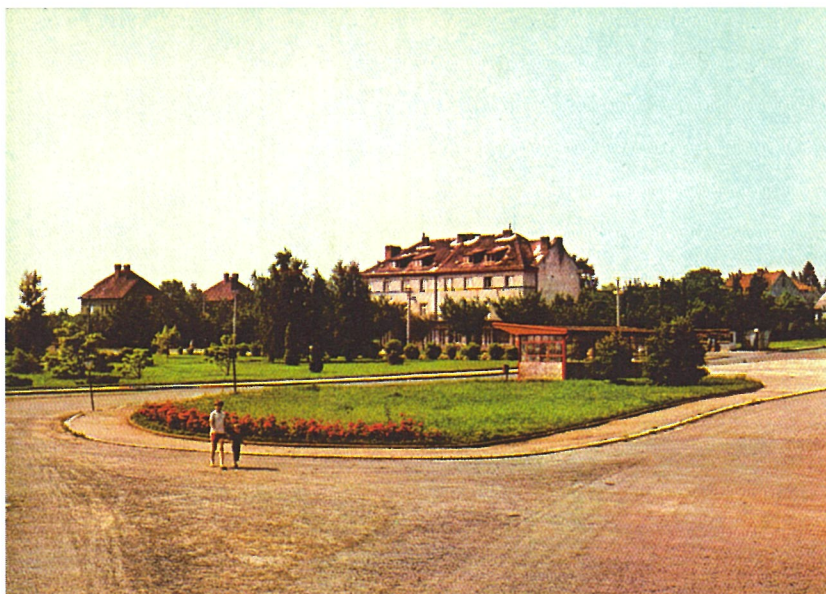


Prvomájový průvod jen o pár desítek metrů níže, kol. r. 1980

Další částí Roztok, která stojí za povšimnutí, je roztocké náměstí. Horní část Roztok je v porovnání s původní dolní částí poměrně mladá. Můžeme proto stavební rozmach sledovat na fotografiích téměř od počátku.



Tyršovo náměstí, kolem r. 1950



Tyršovo náměstí, kolem r. 1980

Ještě jednou náměstí, tentokrát východní část, ve které dnes vyúsťuje serpentina. Před pár lety v tomto místě bylo dokonce plánováno parkoviště, naštěstí zůstalo jen u plánu.



Tyršovo náměstí - jarní orba, r. 1920



Tyršovo náměstí, kolem r. 1950

Proměny roztocké „Gottwaldovy třídy“ dnes Masarykovy ulice.



Gottwaldova třída, kol. r. 1960



Gottwaldova třída, r. 1972, foto Boloňský

Budova základní školy a jejího blízkého okolí mají také zajímavou historii. Z důvodu malé kapacity původní pětitřídní školy (dnes městský úřad) byla v roce 1932 otevřena škola nová. Po osmi letech bylo opět z důvodu kapacity přistavěno další křídlo budovy. Ještě v témže roce, 21. října 1940, byla škola zabrána Wehrmachtem.



Roztocká škola s dostavěným levým křídlem budovy, v popředí památník obětem 1. sv. války otočený čelem ke škole, kolem r. 1940



Pohled z okna roztocké školy zabrané Wehrmachtem, mezi léty 1940 - 1945

A ještě jednou škola, tentokrát jako něiný svědek. Na prvním snímku je socha památníku obětí 1. sv. války otočena čelem ke škole, na snímku druhém již stojí celý památník před školní budovou čelem do školního náměstí. Důvodem přemístění měl být směr kterým ukazovala ruka vojáka.

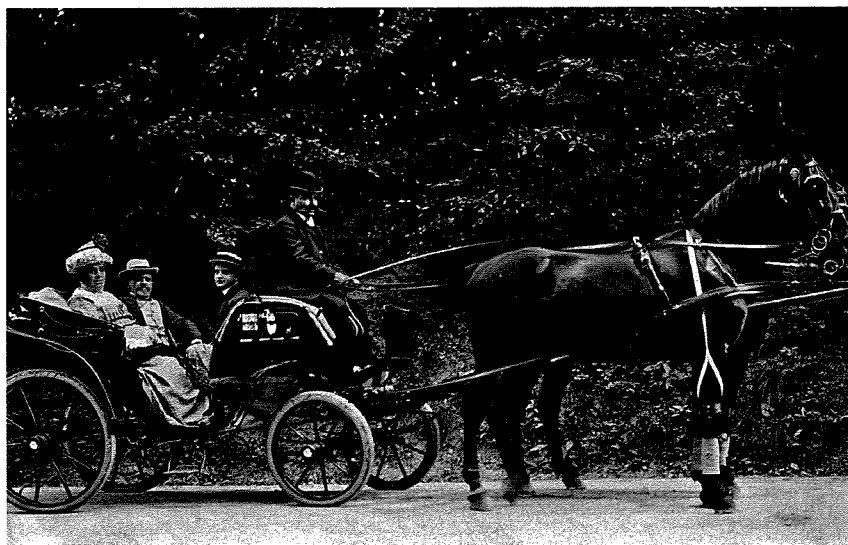


Památník obětím 1. sv. války, v pozadí školní budova, mezi roky 1932- 1939



Základní škola, v popředí památník obětím 1. sv. války, kolem r. 1970

VÝZNAMNÍ OBČANÉ ROZTOČTÍ



Manželé Bráfovi se synem



Dr. Albín Bráf, r.1911

JUDr. Albín Bráf

český národohospodář, pedagog a politik

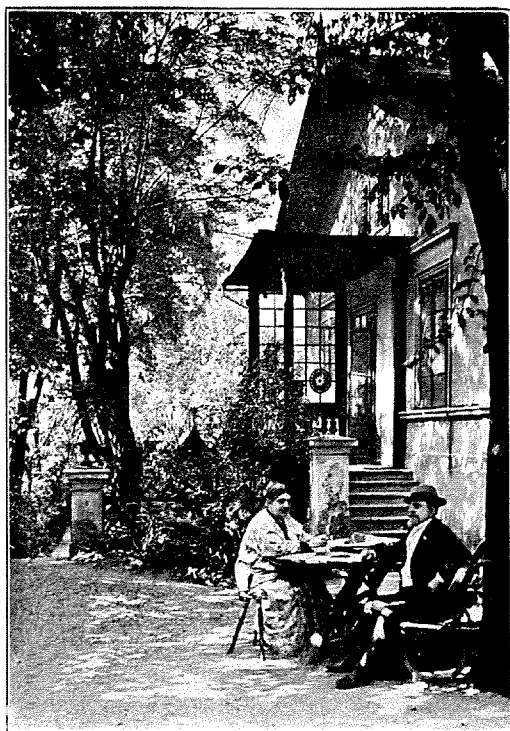
Albín Bráf se narodil v roce 1851 v Třebíči jako nejstarší ze šesti dětí hospodářského úředníka valdštejských panství. Obecnou školu navštěvoval na Mnichovohradištsku, ale již v deseti letech začal studovat Akademické gymnasium v Praze. Po úspěšném ukončení studia nastoupil v roce 1869 na pražskou Právnickou fakultu Karlo-Ferdinandovy univerzity. Hned na začátku studia Bráfovi zemřel v pouhých 54 letech otec . Kvůli materiálním problémům si přivydělával jako vychovatel v jedné pražské aristokratické rodině.

Titul doktora práv získal v roce 1874. Poté nastoupil Bráf na Československou obchodní akademii v Praze jako profesor národního hospodářství a obchodní statistiky. Krom toho ještě bez nároku na honorář vyučoval na škole Ženského výrobního spolku, založeného Karolinou Světlou za účelem vzdělávání nemajetných žen-samoživitelek. Systematicky se připravoval na



Rodina Bráfova s hosty, uprostřed Dr. F. L. Rieger, napravo od něj Zdena Braunerová, foto: Vavroušek, r. 1898

dráhu vysokoškolského učitele a již v roce 1877 se habilitoval na dvou místech, jako docent národního hospodářství na české technice a na pražské univerzitě, kde jako první přednášel politickou ekonomii česky. Důležitým mezníkem v jeho



Dr. Albín Bráf s chotí Libuší po r. 1915

kariéře bylo jmenování mimořádným profesorem národního hospodářství na pražské univerzitě, čímž se stal prvním českým profesorem politické ekonomie, stejně tak jako byl předtím prvním českým docentem v tomto oboru. Řádným profesorem se pak stal roku 1890.

Albín Bráf se vždy zajímal o věci veřejné a to vedlo k jeho politické angažovanosti. Svým přesvědčením inklinoval k staročechům a spolu s A. O. Zeithammerem a K. Mattušem patřil v 80. letech k nejbližším spolupracovníkům F. L. Riegra. V roce 1883 úspěšně kandidoval do českého zemského sněmu a stal se tak jeho poslancem. Osobně se podílel na založení zemské banky, organizaci statistické služby, uzákonění dělnického a penzijního pojištění, vytvoření České akademie věd, a zejména Národohospodářského ústavu. Jako příslušník české inteligence byl zván na domácí plesy do rodiny Františka Ladislava Riegra, zeť Františka Palackého. Tam se také seznámil s Riegrovou mladší dcerou Libuší, se kterou se po deseti letech známosti v únoru 1888 oženil.

V té době bývalo u lidí jejich postavení zvykem trávit část roku na letních sídlech a Bráfovi k tomu využívali různá místa. Navštěvovali Františkovy Lázně, jezdívali i do Hrubé Skály u Turnova, do blízkého Vysokého Veselí, do Bechyně, pobývali v Liboci, tehdy ještě vesnici u Prahy, velmi často rovněž v Malči u Choťboře, na zámku, který společně se statkem zakoupil roku 1862 F. L. Rieger. Jistý

díl na tom, že objevily půvaby Roztok měla rodina Františka Augusta Braunera, předního českého politika, který vlastnil v Roztokách od roku 1861 mlýn, jenž si upravil na letní sídlo. Braunerovi a Riegrovi (tedy i Bráfovi) spolu udržovali přátelské styky a navzájem se navštěvovali i na letních bytech. Zpočátku pobývali v pronajatých prostorách či na Braunerově mlýně, ale jelikož pobyt v Roztokách měl blahodárný vliv na zdraví jak Albína Bráfa, tak i jeho syna Václava, nakonec si v roce 1903 zakoupili vilu. Poté již každé léto trávil rodina Bráfova na roztockém letním sídle. Mělo to i praktické výhody díky spojení s Prahou, ke které byli oba manželé pracovníě poutáni. Libuše Bráfová



Letní rodinné sídlo Bráfů, nedatováno

se velmi angažovala v dobročinné činnosti ve prospěch chudých a nemocných lidí, byla členkou mnoha ženských spolků s dobročinným zaměřením, ať už to byl Komitét dam pro městské opatrovny, školy mateřské a jesle, Dámský kruh, Volné sdružení vlasteneckých dam, Sdružení akademicky vzdělaných žen, Československá ochrana matek a kojenců a další. Roku 1905 byl Albín Bráf za své zásluhy jmenován doživotním členem panské sněmovny. V letech 1906 - 1908 byl Bráf pověřen významným úkolem. Podílel se na vzdělávání arcivévody Karla, budoucího císaře. Seznamoval mladého arcivévodu na Pražském hradě s národohospodářskou problematikou a organizoval pro něj rovněž návštěvy velkých podniků a bank, aby se následník trůnu seznámil i s praxí. V letech 1909 a 1911-1912 řídil ministerstvo orby. Koncem roku 1911 se u něj začala projevovat tuberkulóza, nemoc na kterou o tři roky dříve zemřel ve věku pouhých dvaceti let jejich jediný syn Václav. V květnu 1912 se bohužel jeho zdravotní stav zhoršil natolik, že po dohodě s ministerským předsedou odjel z Vídně do Roztok a řídil

svůj úřad pomocí přímé telefonní linky na ministerstvo. I přes veškerou lékařskou péči Albín Bráf umírá 1. července roku 1912.

„Byl dlouho jediným, ale až do konce života vždy prvním českým národohospodářem“, řekl o Bráfovi přední národohospodář a ministr financí první republiky profesor Karel Engliš.



Libuše Bráfová se psem Žulou na zahradě, r. 1924



Manželé Braunerovi s dětmi, r. 1866

Rodina Braunerova

JUDr. František Augustin Brauner pocházel z Litomyšle, kde se 22. ledna 1810 narodil. V roce 1845 se natrvalo přestěhoval do Prahy. Již za studií byl nadšený vlastenec. V roce 1847 mu vyšla kniha o stavu českého

rolnictva a v roce 1848 kniha „O robotě a výkupu z roboty“. Do obecného povědomí se dostal v roce 1848, kdy se aktivně účastnil příprav zrušení roboty. I v dalších letech se podílel na přípravě nových zákonů.

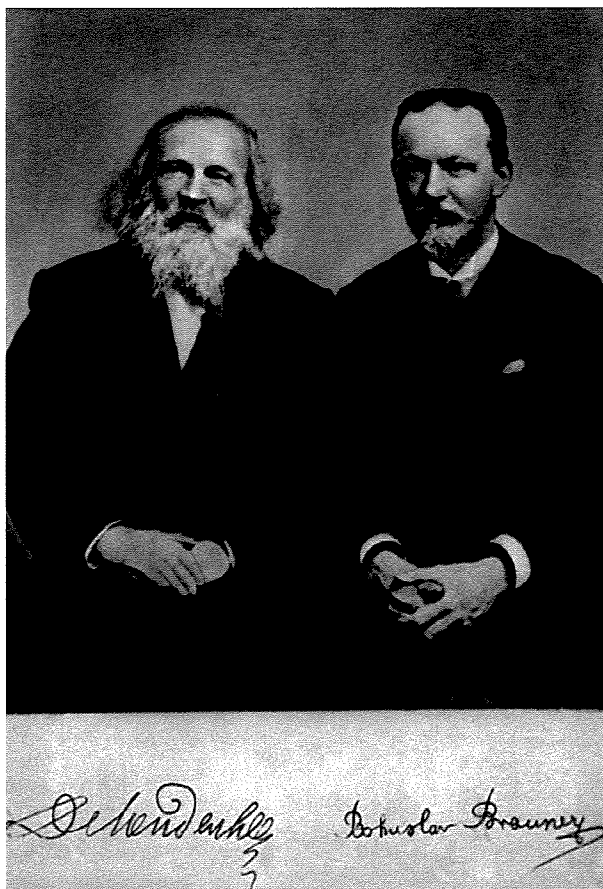
Augusta Braunerová, rozená Neumanová byla přes svůj německý původ nadšenou vlastenkou. Byla jednou z prvních sběratelek starožitností u nás a také amatérskou malířkou. V salónu manželů Braunerových, v domě U Racenbeků, hostila významné osobnosti společenského a kulturního života, scházeli se zde Jan Neruda, Karel Havlíček Borovský, Václav Hanka, František Palacký, Vojta Náprstek a další.

Braunerovi měli čtyři děti, dva syny a dvě dcery. Nejstarší syn Vladimír vystudoval práva a stejně jako jeho otec působil v Praze jako uznávaný advokát. Bohuslav se věnoval chemii



Augusta Braunerová s dcerami, r. 1863

a byl spolupracovníkem a blízkým přítelem ruského chemika Mendělejeva a jedním z prvních chemiků, kteří pochopili význam periodické tabulky prvků. Starší dcera Anna se provdala za francouzského spisovatele a básníka Elémira Bourgese a odstěhovala se do Francie. Nejmladším dítětem Braunerových byla Zdena, tak trochu rodinný enfant terrible.



Bohuslav Brauner s Mendělejevem, r. 1905

Zpočátku sice její snahy o uměleckou dráhu nevybočovali z představ o výchově správné manželky a matky, ale její představa o životě byla poněkud jiná než vyšívání, vaření a praní.

V roce 1856 František Augustin Brauner koupil v Roztokách tzv. Malý mlýn a dal ho přebudovat na rodinné letní sídlo. Takřka o padesát let později si kousek od domu nechala Zdena Braunerová postavit ateliér.



Zdena Braunerová, r. 1869

Zdenka Braunerová

česká malířka, grafička a knižní ilustrátorka

Narodila se 9. dubna 1858 v Praze jako nejmladší ze čtyř dětí v rodině významného českého politika Františka A. Braunera. Její matka Augusta Braunerová, rozená Neumanová byla aristokratického původu a svou dceru Zdenku v uměleckých aktivitách podporovala. Díky finančnímu zajištění rodiny se mohla věnovat uměleckým aktivitám. Základního malířského vzdělání se jí dostalo již od matky a dále ho prohlubovala na vyšší dívčí škole u učitele Soběslava Pinkase. Její učitelkou byla též jedna z prvních českých malířek Amálie Mánesová. V roce 1877 se pak stal jejím učitelem Antonín Chittussi, první z osudových mužů Zdeny Braunerové. „Milá Zdenynko, nemohu Vám déle zatajovat, že Vás nevýslovně miluji a že od té doby co jsem Vás poznal, žiju jen pro Vás“ napsal.

Po smrti svého otce v roce 1880, odjela Zdena Braunerová se svou matkou studovat malířství do Paříže. Strávila tam během dvou dlouhodobých pobytů téměř deset let. Pobyt v Paříži pro ni znamenal kromě dalšího uměleckého vzdělávání na



Zdena Braunerová, r. 1883

akademii Colarossi i možnost seznámení s předními malíři, sochaři a díky svému švagrovi Élemiru Bourgesovi i se spisovatelem. Mezi její francouzské přátele patřili Paul Claudel, August Rodin, Odilon Redon či Anatol France, Joris-Karl Huysmans a Stéphane Mallarmé.

Do Čech se vrátila v roce 1894. Návrat do rodinného letního sídla v Roztokách byl spojen i se změnou umělecké orientace. Zdena Braunerová se začíná postupně věnovat grafickým technikám a obrazovou tvorbu pozvolna opouští. V roce 1897 vychází první Zdenou osobitě ilustrovaná kniha, Mrštíkova Pohádka máje. Koncem století se díky pokračující asanaci připojuje k snahám o záchranu staré Prahy



August Rodin s Zdenou Braunerovou na Slovácku, r. 1902



August Rodin v Roztokách, r. 1902

a dojíždí z Roztok na Staré město zachycovat ve svých leptech a dřevorytech mizející staropražská zákoutí. Knižní grafika se stává stále četnější, spolupracuje s časopisem *Moderní revue* a na knižních edicích *Symposium* či *Knihy dobrých autorů*. Spoluúčastní se uspořádání výstavy soch Augusta Rodina v Praze a v roce 1902 ho provází na cestě po Slovácku.

V letech 1904-1905 si dle vlastního návrhu nechala v sousedství Braunerova mlýna postavit vlastní vytoužený ateliér. Plánovaný dům, který si sama navrhla, měl mít vedle ateliéru pokojík, používaný jako salon, podkrovní místnost na přespání, tzv. palandu, i komoru



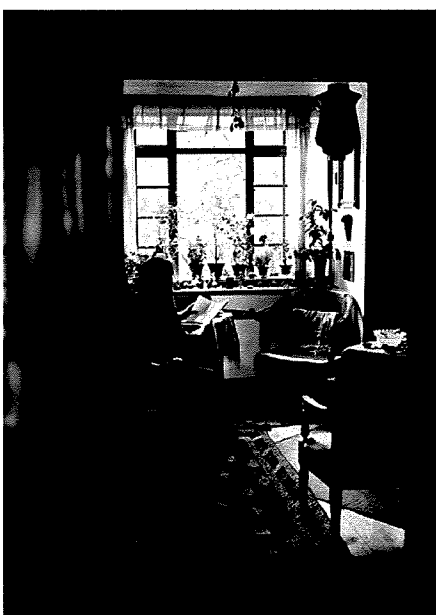
Járinka Pellé, neteř Zdeny Braunerové

třeba Paul Claudel, generál Maurice Pellé s chotí Járinkou nebo manželka prezidenta republiky Hana Benešová.

na malířské potřeby a rámy. Zhlédla se v anglických venkovských domech a proto si v salonu také nechala postavit krb. Ateliér nebyl dozajista zamýšlen pouze jako pracovní prostor, ale i jako místo setkávání přátel Zdeny Braunerové. K jejím hostům a přátelům patřili nejenom umělci, ale i lidé veřejně činní. Dle dochovaných pramenů se zde setkávali Arnošt Hofbauer, Jan Zrzavý, František Bílek, Jan Štursa a Helena Emingerová, spisovatelé Miloš Marten, F. X. Šalda a Růžena Jesenská, ale také



Zdena Braunerová



Zdena Braunerová v ateliéru



Joe Hloucha kol. r. 1920

Joe (Josef) Hloucha

český japanofil, spisovatel, cestovatel, sběratel

Narodil se čtvrtého září roku 1881 v Podkování u Mladé Boleslavi. Gymnázium absolvoval v Mladé Boleslavi a Praze a poté dva roky studoval v Praze na obchodní akademii.

Věnoval se i studiu japonštiny. Měl nejen velkou zálibu v cestování, ale také literární ambice, pravděpodobně i díky vlivu jeho prastrýce, kterým byl populární spisovatel cestopisných a dobrodružných knih Josef Kořenský. Svůj první román *Sakura ve vichřici* (sentimentální příběh lásky mladého Evropana a Japonky) napsal v roce 1905 ještě před svou první cestou do Japonska. Na tu se Joe Hloucha vydal lodí z Brém v lednu 1906, ještě jako pětadvacetiletý úředník, díky vyplacení otcovského podílu.

Hloucha v Japonsku pobýval do srpna 1906 a jeho nadšení pro vše japonské se u něj ještě více prohloubilo. Po návratu bylo jasné, že se do úřadu, kde před odjezdem pracoval, již nevrátí. Systematicky si začal budovat japanologickou uměleckou sbírku a se svým o rok starším bratrem Karlem (rovněž literárně činným autorem, pro změnu vědecko-fantastických románů) otevřel na Jubilejní výstavě obchodní a živnostenské komory, konané v roce 1908 na pražském Výstavišti, „pravou“ japonskou čajovnu, mimochodem první na našem území. Díky neby-

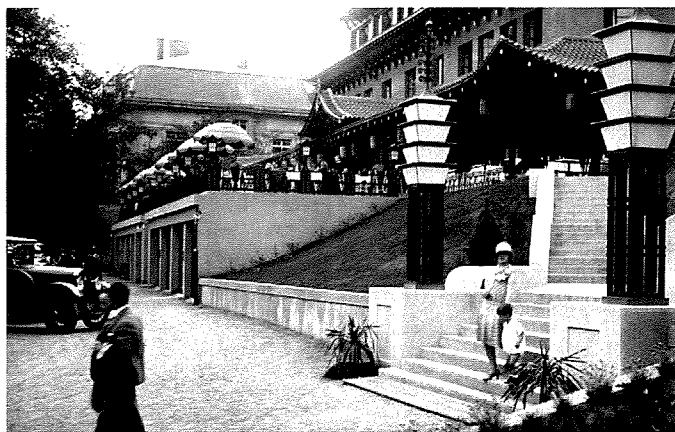
valému zájmu veřejnosti byla čajovna po skončení výstavy přemístěna do prostor právě dokončeného paláce Lucerna ve Vodičkově ulici. Čajovna zvaná Jokohama byla bratry Hlouchovými provozována v místech dnešní restaurace Černý kůň až do první světové války. Interiér byl vyzdoben uměleckými předměty z cest

a obsluhu zde zajišťovaly dámy oblečené v pravých kimonech.



Malá Sakura kol. r 1930

a obsluhu zde zajišťovaly dámy oblečené v pravých kimonech. Japonsko mezi roky 1906 a 1926 navštívil na delší dobu celkem dvakrát. Procestoval ale i většinu evropských zemí a zemí severní Afriky. Při svých cestách rozvíjel mnohostrannou sběratelskou činnost; jeho akviziční zájem se soustřeďoval především na japonica a sinica, jakož i na africké a oceánské umění. V původní sbírce byly zastoupeny v menší míře i artefakty barmské, thajské, vietnamské, tibetské a perské. Pro potřebu umístění svých sbírek zakoupil v roce 1924 dům v Roztokách u Prahy. Vzápětí se pustil do rozsáhlé rekonstrukce, jejímž výsledkem mělo být skloubení české a japonské architektury ve vyvážený a harmonický celek. A výsledek rozhodně nebyl špatný: dům byl zastřešen japonizující střechou, ozdoben zvířecími a rostlinnými ornamenty, zahrada osázena japonskými stromy a keříky. Hlouchova vila, nazvaná Sakura, vzbuzovala obdiv nejen u přátel a obyvatel Roztok, ale i u řady návštěvníků z nedaleké Prahy, kteří Roztoky vyhledávali jakožto oblíbené letovisko. Bohužel se zde Hloucha dlouho nezdržel. Už v roce 1926 Roztoky opouští



Velká Sakura dvacátá léta 20. stol.



Zahradní architektura v japonském stylu, kolem r. 1930

a stěhuje se zpět do Prahy. Vilu od něj zakoupil podnikatel Josef Jiroušek, který se rozhodl navázat na japonskou tradici. Hned vedle vily zahájil stavbu luxusní restaurace a hotelu, kterou rovněž nazval Sakura. Od té doby se rodinná vilka označuje jako Malá Sakura a hotel jako Sakura

velká. Roztocký architekt František Illich stavbu hotelu odborně konzultoval i se samotným Hlouchou. Popularita nového hotelu, oficiálně nazývaného Japonský restaurační, kavárenský a hotelový velkopodnik, byla obrovská. Pravidelně se zde konaly letní japonské čajové slavnosti a hotel se mohl pochlubit krásnou a upravenou japonskou zahradou. Slavné období Velké Sakury skončilo s nástupem protektorátu. Hotel, kavárna i restaurace byly zrušeny a v domě zřízen penzionát pro německé dívky z prominentních rodin. Ani po válce se mnoho nezměnilo, jen penzionát vystřídala nemocnice, která je zde dodnes, pouze vila Sakura se vrátila do soukromých rukou. Obě stavby dnes již jen velmi vzdáleně připomínají onu slavnou „japonskou“ éru své historie.

Hloucha své sbírky uvedl na souborných výstavách: Svatováclavské výstavě na Pražském hradě (1929), Výstavě mimoevropského umění a uměleckého průmyslu ve Veletržním paláci v Praze (1929/30), výsta-



Slavnosti třešňových květů, r. 1931

vě *Primitivního umění mimoevropských zemí v pražském Mánesu (1935)*. V roce 1930 proběhla v Berlíně (3. a 4. prosince v *Internationales Kunst- und Auktions-Haus*) dražba části jeho sbírek. Roku 1943 odkoupila další části sbírky Náprstko-vo a Zemské muzeum v Praze, 1955-57 se uskutečnil ne zcela vyjasněný převod zbytku sbírek do majetku Náprstkova muzea, část japonské knižní pozůstalosti do *Orientálního ústavu (1976 převedena do Orientální sbírky Národní galerie)*. Zbytek odborné literatury byl rozprodán po antikvariátech.¹

V Roztokách sice pobýval jen v letech 1924 až 1926, ale jeho „stopa“ je stále patrná. Joe Hloucha zemřel v Praze 13. 6. 1957

¹ <http://www.libri.cz/databaze/orient/search.php?name=Hloucha>



Dr. Čeněk Rýzner, kol. r. 1880

MUDr. Čeněk Rýzner

(pův. Risnar) - lékař, významný český amatérský archeolog, antropolog, mineralog, paleontolog a národopisec

Narodil se 9. ledna roku 1845 v Horních Studánkách u Šumperka. Střední školu absolvoval v Moravské Třebové a poté nastoupil na studia do Medicinsko-chirurgického ústavu v Olomouci.

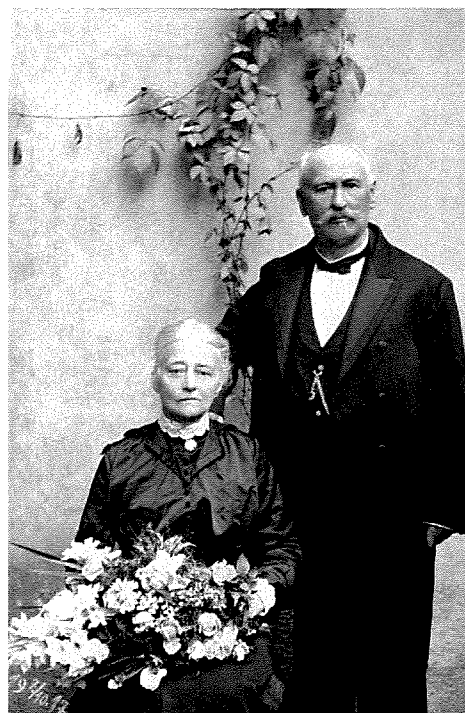
21. března 1866 ve svých jedenadvaceti letech nastupuje na místo lékaře v Roztokách u Prahy. O půldruhého roku později, 7. října 1867 si bere za ženu Antonii Lamingerovou, dceru hospodářského ředitele únětického panství. 26. listopadu 1890 je pak jmenován obvodním lékařem pro obce Horoměřice, Roztoky, Suchdol, Úholičky, Úněti-



Dr. Čeněk Rýzner a spol., Rýzner třetí z leva, nedatováno

ce a Žalov.

Zájem o archeologii u něj vzbudil v sedmdesátých letech devatenáctého století jeho starší kolega, uznávaný moravský paleozoolog, archeolog a muzejník MUDr. Jindřich Wankel. Rýzner při svých archeologických průzkumech navázal na práce, které na Levém Hradci prováděl pater Václav Krolmus v letech 1853-1855. Prvním významným objevem byla v roce 1879 kamenná mohyla v Roztokách za kostelem na místě zvaném „Solníky“. V roce 1880 pak Rýzner zahajuje systematický průzkum kostrových pohřebišť ze starší doby kamenné v katastru obce Únětice. Zde se zapsal do historie české archeologie pravděpodobně nejčitelněji tím, že dal celé kultuře starší doby kamenné jméno - „kultura únětická“. V dalších letech provádí výzkum osady z pozdní doby kamenné na vrchu Řivnáči (v katastru obce Žalov), pohřebišť a sídliště v obci Černý Vůl a v Přemyšlení. Díky svému vlasteneckému smýšlení a profesionálnímu přístupu k vědecké práci je v listopadu 1888 navržen za člena předsednictva „Společnosti přátel starožitností českých v Praze“ a na ustavující schůzi 9. prosince roku 1888 zvolen jejím prvním starostou. Na jeho popud je rozhodnuto provádět soustavný průzkum českých hradišť, v první fázi to byl Levý Hradec, jako nejvýznamnější sídlo přemyslovců, následoval Budeč a další hradiště. V devadesátých letech devatenáctého století se Rýzner se svou veřejnou archeologickou aktivitou náhle odmlčuje a pracuje na výzkumech již jen soukromě a pro svou archeologickou sbírku. Příčinou je pravděpodobně nejen jeho jmenování obvodním lékařem v poměrně širokém teritoriu, ale i práce na přípravách Retrospektivní zemské výstavy, kterým se věnoval společně se svou



Dr. Čeněk Rýzner s chotí, r. 1917

manželkou Antonií. Nezanedbatelným důvodem je pravděpodobně i nástup změn v řízení archeologické práce a v poměru k amatérským pracovníkům po nástupu prof. PhDr. Josefa Ladislava Píče do významných archeologických funkcí, např. jednatele Archeologické komise České Akademie či náměstka společnosti přátel starožitností českých v Praze. Společenskému životu se ale MUDr. Rýzner věnuje i nadále, ať již spolkovou činností ve Spolku mediků, Akademickém čtenářském spolku nebo činností v roztockém Sokole, na jehož založení se též aktivně podílel. Na jeho archeologický výzkum na Levém Hradci navázali prof. PhDr. Josef Ladislav Píč, akademik Jaroslav Böhm a PhDr. Ivan Borkovský DrSc.



Dr. Čeněk Rýzner na zahradě svého domu

FOTOGRAFOVÉ



Josef Sudek, 5. července 1960, autor neznámý
ze sbírky M. Maliny



Stanislav Boloňský

Stanislav Boloňský

fotograf, publicista, redaktor

Narodil se 10. srpna 1948 v Praze. Jeho zájem o fotografii vyústil ve studium na Střední průmyslové škole grafické v letech 1963-67. Po ukončení studia pracoval až do roku 1976 jako fotograf v Oblastním muzeu v Roztokách. Následoval návrat do SŠPG, tentokrát na místo odborného pedagoga, a od roku 1987 vedoucího oddělení užité fotografie. V letech 1980 - 1986 absolvoval FAMU. Ze školy odešel v roce 1994, od té doby je ve svobodném povolání s výjimkou let 2002 - 2006 kdy byl zvolen starostou města Roztoky za sdružení Sakura. Jeho odbornou specializací je především fotografie krajiny, architektury a uměleckých děl, věnuje se i portrétu a dokumentární



Velká Sakura, foto: Boloňský, r. 1972

fotografii. Dlouhodobě spolupracuje s nakladatelstvím Pressfoto, Olympia, Orbis aj. Jako publicista má za sebou desítky článků s tematikou nejen fotografickou, ale i historickou a vlastivědnou.



Kadeřnictví OPS v Roztokách, foto: Boloňský, r.1971



Kolektiv prodejny potravin, foto: Boloňský, r. 1975

Fotografický rod Fymanů

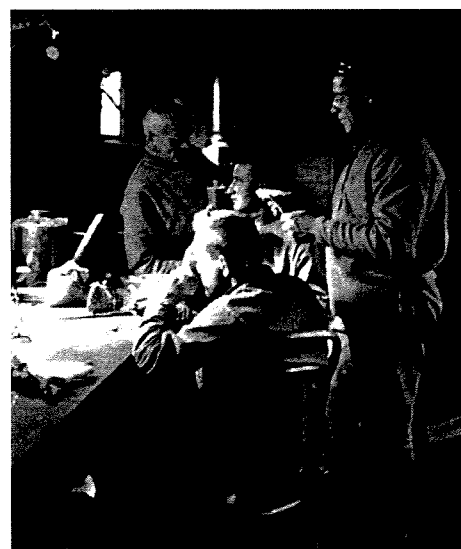
Když jsem přemýšlel koho zařadit mezi „fotografy Roztocké“ byl jsem si jist, že nemohu vynechat jeden z fotografického hlediska asi i ojedinělý rod. Tři generace fotografů s příjmením Fyman. Kdybych psal o Roztockých fotografických ateliérech, taky bych tam mohl jednoho zařadit, želbohu tato kapitola by byla poněkud strohá.



František Fyman

František Fyman

Narodil se v roce 1894 v Teplicích. Fotografem se vyučil v teplickém atelieru Pfitzner, který se specializoval na lázeňskou klientelu a měl pobočky ve všech lázeňských městech Rakousko-Uherské monarchie. Z řemeslného hlediska to byla dobrá škola a výtvarně nadaný František se zde naučil dokonalému mistrovství retuše negativu. Na zkušenou, jak bylo tenkrát zvykem, odejel i díky bravurní znalosti němčiny do Porýní. Bohužel přišel rok 1914 a nutnost narukovat. Ještě téhož roku se mu, ale podařilo dezertovat a z ruského zajetí se dostal do vznikajících



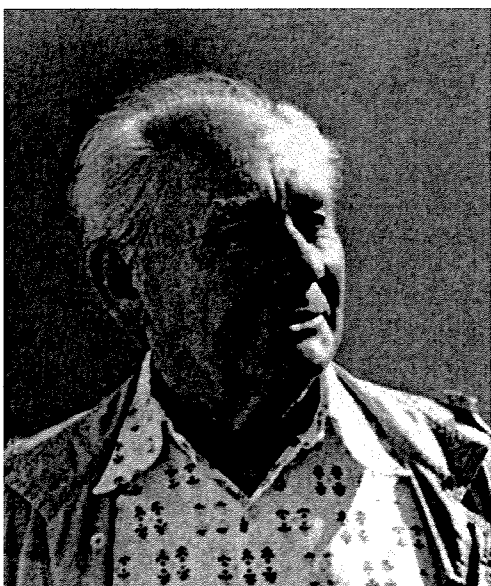
Čsl. legie na Rusi, foto: Fr. Fyman

čs. legií, kde byl díky dobré znalosti němčiny, francouzštiny, angličtiny a ruštiny zařazen jako fotograf a tlumočnick v generálním štábu. Zpět již do Československa se dostal po dlouhých šesti letech přes Vladivostok v roce 1920. První vlastní fotoateliér si založil v Bělé pod Bezdězem. Po krachu místní továrny se přestěhoval i s rodinou na Slovensko, kde si zařídil další ateliér ve Vyšných Hágách. Ve Spišské Belé fotografoval pacienty tuberkulózního sanatoria. Na Slovensku se na různých místech pokoušel usadit až do roku 1939, kdy po vyhlášení samostatného Slovenského štátu musel i s rodinou jako čech Slovensko opustit.



Ukázka atelierové tvorby Fr. Fymana

V Čechách si díky svému umění retuše našel místo v proslulém ateliéru Langhans ve Vodičkově ulici. Jelikož ale byla Praha přeplněná uprchlíky z východu, podařilo se mu pronajmout byt až v Roztokách a jelikož součástí bytu byl i malý krámeček, zřídil si zde František Fyman první a zatím poslední roztocký portrétní ateliér. I vzhledem k absenci jakékoli konkurence v Roztokách a okolí ateliér prosperoval. Až do znárodnění v roce 1953, kdy byl začleněn pod komunální služby, byl v ateliéru zaměstnán i jeho syn Vladimír. Když v roce 1960 odešel František Fyman do důchodu, éra Roztockého ateliéru skončila zcela.



Vladimír Fyman st.

Vladimír Fyman st.

Narodil se v roce 1923 jako mladší ze dvou bratrů. Základy fotografie získal samozřejmě doma v otcově ateliéru, ale dostalo se mu i fotografického vzdělání na prestižní Státní grafické škole u fotografů Jaromíra Funkeho a Josefa Ehma. V roce 1945, po „návratu“ z totálního nasazení v Německu, se dostal k transportu smrti, vlaku plnému vězňů z koncentračních táborů, který v Roztokách 29. dubna zastavil. Jeho fotografie jsou svědectvím o hrůzách války, ale také o odvaze a pomoci místních obyvatel. Po znárodnění již nemohl být zaměstnán v rodinném ateliéru a tak nastoupil nejprve jako fotograf do Státní památkové péče a poté v roce 1959 do Národní galerie, kde zůstal až do roku 1986, kdy odešel do důchodu. V Národní galerii se specializoval na fotografii architektury a reprodukce uměleckých děl. Vydal sedm knih o architektonických památkách českých měst a na dvacet monografií výtvarných umělců.



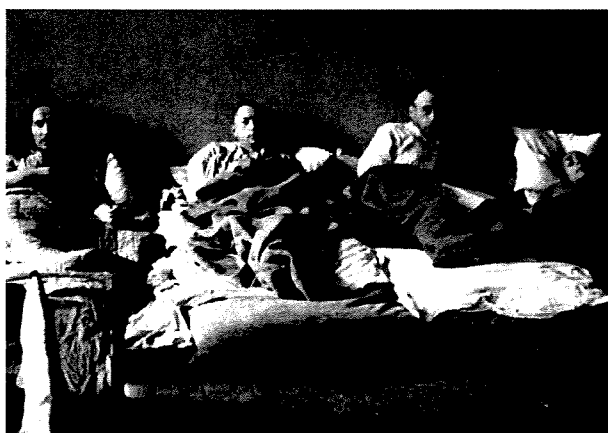
Flower, foto: Vladimír Fyman, r. 1941



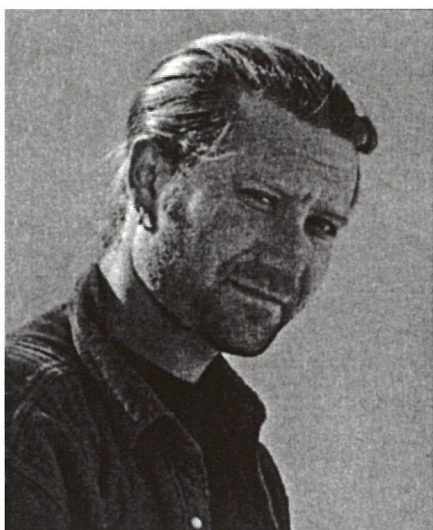
Roztocké nádraží se zastaveným vlakem vezoucím vězně, tzv. transportem smrti. Foto: Vladimír Fyman, 29. duben 1945



Vězni postávající na Roztockém viaduktu. Foto: Vladimír Fyman, 29. duben 1945



Vězni osvobození během zastávky v Roztokách v provizorním lazaretu. Foto: Vladimír Fyman, 29. duben 1945



Vladimír Fyman ml.

Vladimír Fyman ml.

Narodil se v roce 1969 a základní školou v Roztokách prošel bez zvláštního zájmu o fotografii. Ta si ho získala až během studia na Grafické škole.

Po skončení studia pracoval jako asistent u Tona Stana. Později se osamostatnil a i díky své invenci spolupracoval s významnými časopisy jako Xantypa, pro kterou portrétoval mnoho významných osobností. Spolupracoval s významnými reklamními agenturami. Jeho kalendář Chemopetrolu na rok 1998 byl vyhlášen tiskovinou roku. Za plakát k filmu Postel získal Českého lva. Podílel se na výstavě „Praha, evropské město kultury roku 2000“. V posledních letech se ale fotograficky poněkud odmlčel a věnuje se převážně stavebnictví. Fotografuje jen ojediněle, ale nevyklučuje, že se jednou k fotografii vrátí.



Módní fotografie



Markéta Luskačová na masopustu v Roztokách, r. 2000

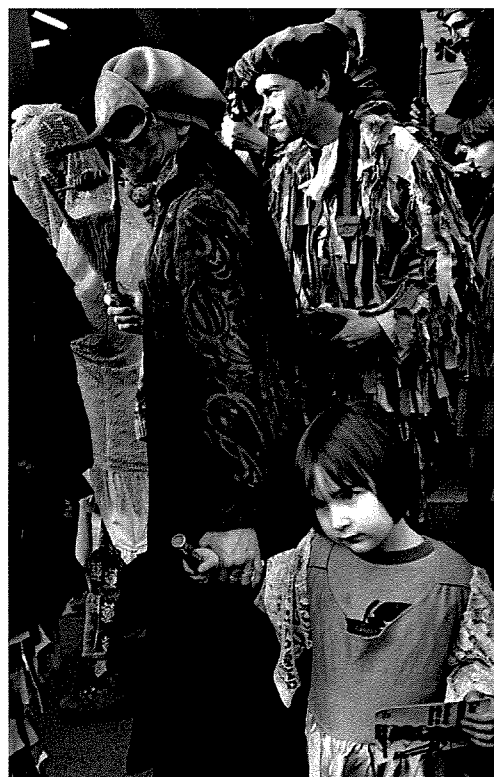
Markéta Luskačová

fotografka

Narodila se 29. srpna 1944 v Praze. Díky rodinným vazbám se ještě jako dítě měla možnost setkávat s vyhraněnými uměleckými osobnostmi jako byl Josef Váchal či Josef Sudek. Její dědeček Miloš Klicman se věnoval knižní grafice a spolupracoval například s *Moderní revui*.

Od roku 1961 Markéta Luskačová studovala na Fakultě sociálních věd a publicistiky Univerzity Karlovy, v roce 1968 promovala v oboru sociologie kultury. V roce 1963 se na Slovensku setkala s procesím poutníků. Vliv tohoto setkání se svéráznými východoslovenskými obyvateli a jejich zvyky byl tak silný, že ur-

čil její další cestu. Dočasně přerušila studium, aby si vydělala na fotoaparáty. Po roční pauze se vrátila ke studiu, ale již s jasným fotografickým směřováním. Po dalších čtyřech letech v roce 1968 odevzdala diplomovou práci „Poutě na východním Slovensku“, ve které je fotografie neoddělitelnou součástí. Mezi roky 1967 - 1969 studovala formou mimořádného denního studia na pražské FAMU. Stále fotografovala střední a východní Slovensko, díky ročnímu stipendiu Českého svazu výtvarných umělců z roku 1970 se mohla věnovat nadále tradičním náboženským zvykům, ale obava z možné perzekuce fotografovaných díky silici normalizaci a tlaku ze strany státních orgánů proti veřejným projevům víry ji nakonec ved-



Děvčátko na masopustu v Břevnově, r.1998



Děti na masopustu, r. 1999

ly k ukončení práce na cyklu Poutníci. Stále se ale vracela do horské vesničky Šumiac, ve které našla své fotografické a lidské téma. Do této vesničky se vrací stále a vracela se do ní i během svého nedobrovolného pobytu mimo Československo. Dva roky měla možnost fotografovat slavné „Divadlo za branou“ Otomara Krejči. Na Koudelkovo doporučení byla přijata v roce 1970 a pracovala tu do zavření divadla v létě roku 1972.

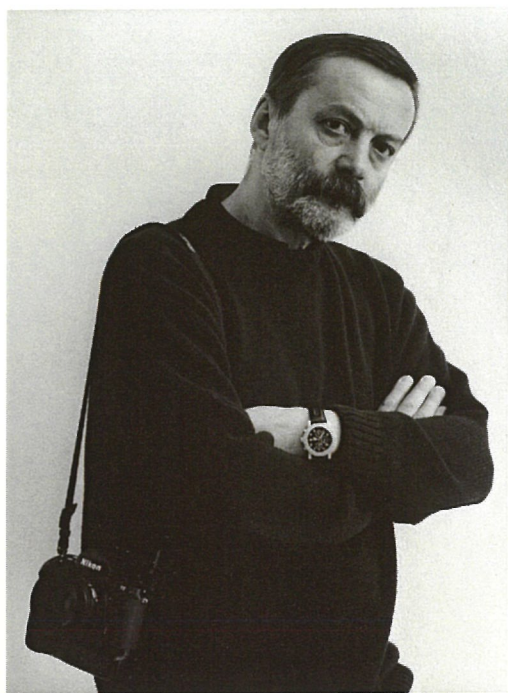
V roce 1971 se vdala za básníka Františka Wurma a později odjela za ním do Švýcarska. Přes původní představu, že se do Čech brzy vrátí, zůstala nakonec v zahraničí přes dvacet let. Nej-

prve kvůli potřebě udržet pozvolna se rozpadající vztah a nakonec kvůli synovi, který se narodil v roce 1977 v Anglii.

Do Roztok se dostala vlastně náhodou, i když co je vlastně v životě náhoda? V roce 1999 ji jeden známý zavolal, že se koná Břevnovský masopust a ona se možná s troškou despektu přišla podívat. Ale průvod masopustních masek zasažený do městského prostředí pražské čtvrti ji velmi zaujal. Tam se také od jedné z účastnic dozvěděla o podobné akci konané v nedalekém městečku. Do Roztok se již několik let vrací kvůli lidem seskupeným kolem Sdružení Roztoč. Jelikož toto sdružení je značně agilní komunitou, je stále co fotografovat, ať již to jsou celoročně pořádané dílny pro děti od prvňáčků po teenagery nebo víkendové divadelní či tvůrčí dílny pro rodiče s dětmi. Letní zahradní slavnost pořádaná před koncem školního roku nebo lampiónový průvod procházející Tichým údolím na podzim. A právě ta potřeba se scházet, snažit se vzájemně něčemu naučit nebo jen přinést bábovku či polévku na víkendovou dílnu, ta chuť postavit se té uniformitě městského života a trávit čas jinak než před televizí, to je možná důvod, proč se Markéta Luskačová stále do Roztok vrací, aby, tak jako po celý život, fotografovala lidi o kterých chce prostřednictvím svých fotografií vyprávět.



Masopust v Roztokách, r. 1999



J. PEKÁREK

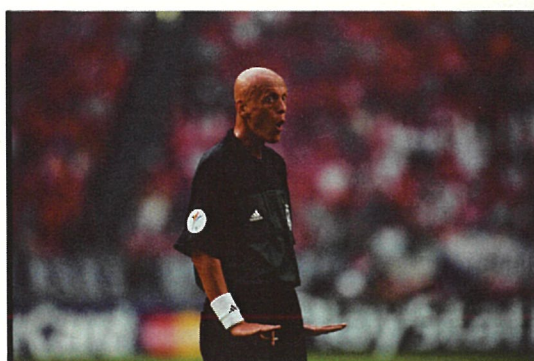
PRO DNEŠNÍ FINANĚK

Jiří Pekárek

sportovní fotograf

Narodil se 7. února 1949 v obci Protivec. Do Roztok se přistěhoval v první polovině sedmdesátých let. Obor užitá fotografie vystudoval na Střední průmyslové škole grafic-

ké v Praze v roce 1971. Hned po maturitě se začal profesionálně věnovat fotografování sportu, když nastoupil jako fotoreportér do deníku Československý sport. „Šel jsem dělat sportovního fotoreportéra mimo jiné i proto, že nebudu muset fotit sklizeň řepy nebo sjezd svazáků.“ O dva roky později přešel do časopisu Stadión, kde strávil prakticky dvacet let života fotografováním největších světových sportovních událostí. Od roku 1991 fotí dva roky pro časopis Sport Revue. V letech 1992 až 1993 pro časopis Fotbal. V roce 1994 spoluzakládá časopis Týden a působí v něm jako obrazový redaktor. V roce 1995 fotografuje návštěvu prezidenta Václava Havla na cestě do Austrálie, Nového Zélandu a Singapuru a v roce 1997 přijetí Václava Havla u japonského císaře. V roce 1998 spoluzakládá další spor-



1995 FOTBALOVÉ SVĚTOVÉ ŽENY 2000, PIERLUIGI COLLINA

96. JIŘÍ PEKÁREK



Masopust v Roztokách, r. 2000

tovní časopis *Tenis*. Roku 2000 se stává volným fotografem a věnuje se reklamní a užité fotografii. Jako fotograf se zúčastnil sedmi Olympijských her, čtyř letních a tří zimních.



28.2.1999, Masopust, Roztoky - vlny

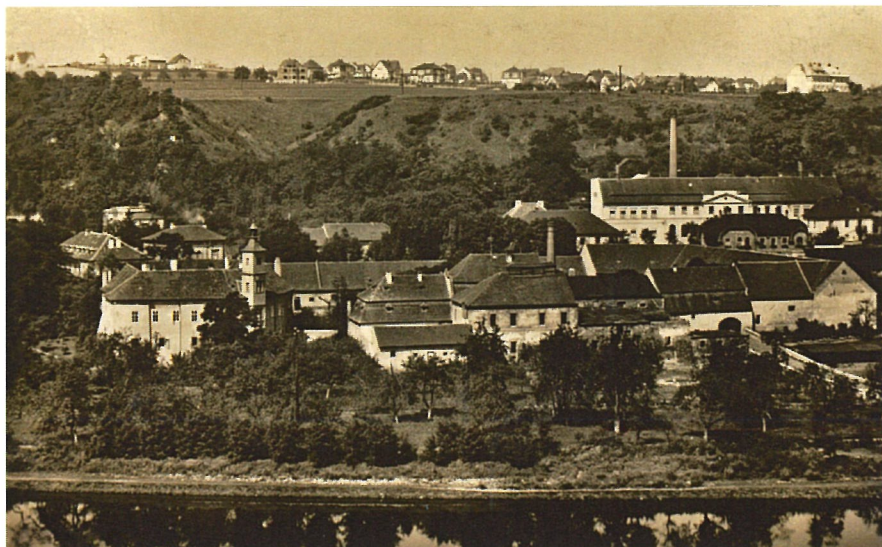
Fot. Jiří Pešek



28.3.1999, Taneční soubor, Angaňo v Roztokách, 1624 Roztoky

Fot. Jiří Pešek

STŘEDOČESKÉ MUZEUM



Roztocký zámek s přílehlými hospodářskými budovami, pravděpodobně 40. léta 20. stol

Středočeské muzeum

Historie Středočeského muzea sahá až do roku 1953, kdy vznikl při Osvětové besedě v Roztokách Vlastivědný kroužek, který navazoval na archeologickou práci dr. Čenka Rýznera, roztockého lékaře. Rýzner byl první předseda Společnosti přátel starožitností českých a už tehdy usiloval o vybudování muzea v Roztokách. Dva roky poté, v roce 1955, byla v Tichém údolí otevřena Vlastivědná muzejní síň, ale součástí programu Vlastivědného kroužku byla kromě osvětové činnosti i záchrana chátrajícího zámku, užívaného v té době státním statkem. 1. srpna 1957 bylo Okresním národním výborem Praha – západ zřízeno Okresní vlastivědné muzeum se sídlem v zámku v Roztokách u Prahy. Jeho řízení a správu zpočátku vykonával Vlastivědný odbor Osvětové besedy. Po generální rekonstrukci zámku a jeho okolí, která proběhla v letech 1957 - 1961, bylo muzeum pro veřejnost otevřeno v roce 1961. V roce 1963 přešlo pod Středočeský krajský národní výbor jako jedno z šesti oblastních muzeí. V roce 1975 se z muzea stala jediná krajská organizace s názvem Středočeské muzeum. Po roce 1989 Středočeské muzeum spadalo pod Magistrát hl. m. Prahy a od roku 1993 pod ministerstvo kultury ČR. V současné době je od 1. října 2001 zřizovatelem Středočeského muzea Středočeský kraj. *Vedle statutárních změn mělo pro vývoj muzea v 2. polovině 70. let značný význam získání objektů areálu Braunerova mlýna, kam po dokončení stavebních oprav v roce 1981 přesídlilo z areálu zámku ředitelství muzea, vznikla zde nová odborná a administrativní pracoviště, depozitáře a nové laboratoře pro konzervaci sbírek. Z důvodu stále rostoucích prostorových nároků na ukládání rozšiřujících se sbírkových fondů, zejména archeologických, vzniklo v 90. letech detašované pracoviště muzea v areálu bývalého statku v Libčicích nad Vltavou. Rekonstrukcí stávajících objektů a dostavbou nové budovy (v letech 1998 – 2004) zde vznikly depozitáře a potřebné pracovní i provozní zázemí.¹*

¹ <http://www.muzeum-roztoky.cz>

Historické a uměleckohistorické sbírky

Sbírkový fond Středočeského muzea vychází z regionálního zaměření instituce. Historické sbírky spíše než zásadní historické a politické události dokumentují kulturní, spolkový a hospodářský život, řemeslnou i tovární výrobu, ale především každodenní život obyvatel měst a městeček středočeského regionu. I přesto, že ve fondu jsou zastoupeny významné sbírky cechovních atributů, militárií a uměleckého řemesla ze starších období, převážná většina materiálů pochází z 19. a první poloviny 20. století. K nejobsáhlejším kolekcím co do počtu patří šedesátitisícová kolekce pohlednic všech žánrů sloužící například ke studiu proměn regionu. I kolekce textilu je podobně rozsáhlá a pokrývá vývoj oděvní a bytové kultury od konce 19. století po polovinu století dvacátého. K dalším patří numismatická sbírka, devoční grafika či nábytek.

Fond výtvarného umění se věnuje uměleckým osobnostem, jejichž život a dílo byly spjaty přímo s Roztokami, zejména malířce a grafičce Zdeny Braunerové a sochařce Hedvice Zaorálkové. Fond Zdenky Braunerové neobsahuje jen obrazy, grafické listy, knižní návrhy a ukázky malovaného skla, ale také skicáky, původní měděné desky pro jednotlivé listy, stejně jako část korespondence. Sbírkou se rozrostly i díky několika pozůstalostem či darům spřízněných sběratelů či výtvarníků, např. Jan Výborný, kmotřenec Mikoláše Alše, zčásti daroval a posléze poskytl k nákupu sbírku novodobé české kresby a grafiky. Vynikají v ní soubory prací současníků Zdenky Braunerové, Františka Koblihy a Jana Konůpka. V polovině sedmdesátých let byly sbírky obohaceny o barokní dřevořezby, které tvoří s řadou obrazů ze 17. a 18. století skupinu nejstarších uměleckých děl. V roce 1991 malíř Miloš



Ex libris Miloše Martena,
Zdeny Braunerové r. 1907

Malina muzeu odkázal nejen celou uměleckou pozůstalost, ale i výsledek svého celoživotního sběratelského úsilí. Jen sbírka pohlednic čítala 40 000 kusů. K pozoruhodným kolekcím patří sbírka grafiky a exlibris. Ve fondu jsou práce Ludmily Jiřincové, Maxe Pirnera, Hugo Tredora Rašina, Jaroslava Herbsta a Slavoje Štoka i sochaře Františka Severy.

Sbírka písemností

Pro sbírku písemností platí stejné zaměření jako na ostatní muzejní fondy. Od počátku svého vzniku je zaměřena na archiválie dokumentující historii Roztok, nejbližšího okolí Prahy a Středočeského kraje v období 19. a 20. století. K nejvýznamnějším z nich patří pozůstalost malířky a grafičky Zdenky Braunerové, obsahující osobní, rodinnou a úřední korespondenci, deníky a doklady rodiny Braunerovy, dále pozůstalost po Františku Slavomíru Štěpánkovi, učiteli ze Státnic, zahrnující rukopisy a rukopisné poznámky a v neposlední řadě pozůstalost divizního generála Maurice Césara Josepha Pellé, obsahující rodinné dokumenty a korespondenci. Sbírka písemností dokumentuje také činnost spolků, různých sdružení a zájmových organizací, např. roztockého Sokola.



Roztočtí sokolové, r.1932

Fotoarchiv

Historie fotoarchivu Středočeského muzea prakticky kopíruje historii muzea samotného. První sbírky pocházejí z roku 1959, tedy z doby formování muzea jako instituce, z doby, kdy budovy roztockého zámku a přilehlých hospodářských stavení procházely rekonstrukcí. Již od počátku byl fotoarchiv, stejně jako ostatní sbírkové fondy, zaměřen především na dokumentaci kulturního a společenského života Roztok a okolí. Jedním z nejvíce využívaných fondů je soubor zhruba 750 fotografií obsahující především fotografie z let 1865 - 1934

vztahující se k životu a dílu malířky a grafičky Zdeny Braunerové. Podstatnou část sbírky tvořila pozůstalost po amatérském fotografovi J. Jaňourovi, který na fotografiích v období let 1950 - 1960 systematicky zachycoval proměny pražské Divoké Šárky. Sbíрка obsahovala jak fotografie na klasických fotopapírech, tak pigmenty, které bohužel vzaly za své při povodních v roce 2002. Významným přírůstkem fotografického



Zdena Braunerová sedící v křesle, nedatováno

ho fondu z roku 1993 byla sbírka fotografií z pozůstalosti malíře a sběratele M. Maliny obsahující i zajímavé techniky jako např. kolorované ambrotypie, ferrotypie či kolorované fotografie. V Malinově sbírce je řada fotografií Jana Malocha, Josefa Sudka, Jindřicha Eckerta, Jana Langhane, Rudolfa Brunera-Dvořáka a dalších. Nejedná se ovšem o vrcholná díla zmíněných autorů, i když kdo ví, není-li v archivu i nějaká skrytá perla čekající na svého objevitele. Jakmile bude archiv po rekonstrukci zpřístupněn k bádání, možná se lze dočkat zajímavých překvapení. Další z přírůstků sbírkového fondu byl archiv systematicky popsa-



Snímek roztockého náměstí z roku 1956, poškozený při povodni roku 2002

ných negativů dr. Šlemra, obsahující negativy z let 1945 - 1950 z celého území Československa, který bohužel během povodní vzal za své zcela.

O negativních důsledcích ničivých povodní z roku 2002 není asi pochyb, kromě následků na nemovitostech se bohužel dotkly i sbírkových fondů, jak již bylo výše uvedeno. Dnes, kdy je si-

tuace již prakticky stabilizovaná lze konstatovat, že z původního sbírkového fondu čítajícího na 9 000 položek byla zničena třetina a současný sbírkový fond čítá 6 000 položek, z nichž zhruba polovina zůstala bez poškození. I to jen díky obětavosti a nasazení pracovníků muzea, kteří těsně před zatopením část sbírkového fondu vynesli z fotoarchivu a po opadnutí vody udělali za pomoci dobrovolníků maximum pro záchranu zatopených sbírek. Na míře poškození se negativně podepsala i blízkost čističky odpadních vod, ale především sousedství s chemickou továrnou, bývalým Výzkumným ústavem antibiotik a biotransformací, kterými byla voda kontaminována.



Areál Středočeského muzea s čističkou odpadních vod v popředí, po r. 1970

Současný stav fotooddělení je ale vlastně díky povodním v lepším stavu než před nimi. V roce 2004 byla po celkové rekonstrukci Braunerova mlýna zprovo-



Řeznictví v Žalově, foto: Boloňský, r. 1975
na snímku je patrné mírné poškození povodní, v levém horním rohu pak otisk razítka z jiného snímku

něna fotolaboratoř a dočasně tam bylo umístěno i pracoviště fotoarchivu. Po rekonstrukci hospodářských budov byl s přihlédnutím na potřebu uchování sbírek v prostorách se stálou vlhkostí a teplotou vybudován depozitář s fotopracovištěm v horním podlaží mimo záplavovou zónu z roku 2002. Sice se nepodařilo získat finance na chlazený depozitář, ale přesto nynější podmínky

uložení sbírek jsou nesrovnatelné s předchozím stavem. Po dokončení přesunu z dočasného depozitáře budou materiály dostupné pro studijní účely. Zároveň s přesunem sbírek pokračuje katalogizace, ke které se již od roku 1995 používá počítačová databáze firmy BACH systems s.r.o. Pro usnadnění práce a zároveň kvůli ochraně sbírkového fondu průběžně probíhá digitalizace. U fotografií do formátu A4 je využíván kancelářský skener UMAX Astra 4700 a formáty větších rozměrů jsou reprodukovány digitálním fotoaparátem Nikon D100. Vybavení pro digitalizaci negativních materiálů není k dispozici. Data jsou po vyretušování v programu Photoshop ukládána na CD. Další práce probíhá již náhledy vytištěnými pomocí programu ACDSee. Zde si dovoluji technickou připomínku, myslím, že v dnešní době by muzeum mohlo uvolnit prostředky na zakoupení kvalitnějšího skeneru, vzhledem k četnosti využití fotografického fondu by to

nebyla zbytečná investice, zvláště s přihlédnutím na současné ceny této techniky. Pro skenování fotografií toho typu a kvality nazvětšování by se více hodil skener s možností kalibrace. Optická densita se u současných fotografických skenerů pohybuje kolem 4 DMax, což je hodnota pro UMAX Astra nedostupná. Nehledě na možnost skenování klasických i plochých filmů a skleněných desek. I z hlediska následného retušování ať již stářím či povodní narušených materiálů by kvalitnější digitalizace byla přínosem.

Přehled fotografických výstav v Středočeském muzeu:

1964

16.2.1964 - Lovy s kamerou v přírodě Roztocka (Okresní muzeum)

1965

4.4.1965 - Květen 1945 v Pražském okolí (Okresní muzeum)

1971

12.6.1971 - Výstava fotoamatérů (Okresní muzeum)

7.10.1971 - Fotografie Stanislava Boloňského (Okresní muzeum)

25.10.1971 - Objektivem po našem okrese (Okresní muzeum)

1972

6.11.1972 - Výstava fotografií (Velká výstavní síň)

1975

8.3.1975-30.5.1975 - Daleko od domova-putovní výstava fotografií kpt. Otakara Jaroše (Síň Zdenky Braunerové)

1977

Květen - Pavel Vácha, setkání Vltavy s Prahou (Malá výstavní síň)

Červenec - W. Michajlovský, Lotyšský fotograf (Malá výstavní síň)

1977

7.6.1979-28.10.1979 - Pavel Císař, fotografie společně s keramikou Evy Jandajkové (Malá výstavní síň)

1980

10.7.1980-3.8.1980 - Výstava fotolubu Praha-venkov (Síň Zdenky Braunerové)

1982

Červenec 1982 - „Sedm“ - výstava fotografií (Síň Zdenky Braunerové)

1987

5.11.1987 - 18.3.1987 - Člověk a technika v české fotografii (Velká výstavní síň)
Portrét z vojny (fotokabinet)

1988

Fotografie Zdeňka Mengera
Fotografie Stanislava Boloňského

1989

16.3.1989-18.6.1989 - Ohlédnutí-150. výročí vynálezu fotografie (Síň Zdenky Braunerové)

1990

29.11.1990-16.1.1991 - Petr Kříž společně s keramikou Zuzany Králové (fotokabinet)

1991

21.2.1991-17.3.1991 - Skupina 888 (fotokabinet)
21.3.1991-14.4.1991 - Jiří Podrazil (fotokabinet)
18.4.1991-12.5.1991 - Miroslav Klivor (fotokabinet)
16.5.1991-9.6.1991 - Jaroslav Rajzík (fotokabinet)
25.7.1991-18.8.1991 - Miroslav Martinovský (fotokabinet)
22.8.1991-15.9.1991 - Richard Langman (fotokabinet)
26.9.1991-13.10.1991 - Petr Zhoř (fotokabinet)

1992

květen - Miroslav Svánovský (fotokabinet)

1993

září - Černá čtyřka Kolín, Krušínský, Kábele, Perníčková (fotografie, obrazy) (fotokabinet)

říjen - Petr Kríž (fotokabinet)

1994

leden - Lubomír Procházka (fotokabinet)

1995

červen - Černá čtyřka P. Kolín (fotokabinet)

září - René Hrala (fotokabinet)

říjen - Táňa Pekárková (fotokabinet)

1996

leden - Zdeněk Wágner (fotokabinet)

duben - Petr Justa (fotokabinet)

květen - SM Petr Kríž, Zuzana Králová (fotokabinet)

červenec - Kateřina Knappová (fotokabinet)

1997

duben - Petr Kotek (fotokabinet)

květen - Kvasničková, Hanzl, Nuri Orjonokidze (Vyšín) fotografie, kresby (fotokabinet)

září - Černá čtyřka, Kolín, Krušínský, Valentinová (fotokabinet)

2001

8.2.2001-11.3.2001 - Roztocký masopust Markéta Luskačová a další

23.5.2001-24.6.2001 - Byli jsme zatím tři - fotografie tří generací Fymanů

2002

14.8.2002-15.9.2002 - Toulky přírodou - fotografie Jindřicha Biemanna

2003

16.1.2003-9.3.2003 - Fašank na Moravě - Moravská obdoba českého masopustu ve fotografii Jana Šilpocha

2004

23.1.2004-22.2.2004 - Společně - od masopustu do vánoc se sdružením Roztoč

10.11.2004-13.2.2005 - Taras - fotografická setkání 1965 -1983

2005

10.11.2004-13.2.2005 - Taras - fotografická setkání 1965 -1983

2006

5.9.2006-3.12.2006 - Japonsko Joe Hlouchy - historické fotografie ze sbírek známého cestovatele

Použitá literatura

Knihy:

Bayer, Jiří: Roztoky - zámek a muzeum. Oblastní muzeum v Roztokách u Prahy, Roztoky 1972.

Borkovský, Ivan: Levý Hradec - Nejstarší sídlo Přemyslovců, Nakladatelství Československé akademie věd, Praha 1965.

Černý V.: František A. Brauner, Praha 1948.

Gruber Josef: Dr. Albín Bráf, Život a dílo I. Vesmír, Praha 1922.

Gruber Josef: Dr. Albín Bráf, Život a dílo V. Vesmír, Praha 1924.

Skružný, Ludvík: Levý Hradec. Oblastní muzeum v Roztokách u Prahy, 1973.

Vlk, Miloslav: Zdena Braunerová. Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy, 2004. S. 36

Stať sborníku:

Dvořák, Tomáš: Albín Bráf a jeho pobyt v Roztokách u Prahy. In: Středočeský vlastivědný sborník, Muzeum a současnost 18. Středočeské muzeum v Roztokách u Prahy 2000. s. 53-62.

Skružný, Ludvík: MUDr. Čeněk Rýzner. In: Zpravodaj středočeské vlastivědy a kronikářství, Oblastní muzeum v Roztokách u Prahy 1970, č 1, s. 50-62.

Král V.: F. A. Brauner za revoluce 1848-49: Sborník archivních prací II., Praha 1952

Internet:

<http://www.libri.cz/databaze/orient/main.php>

<http://cs.wikipedia.org>

<http://pis.eunet.cz/cz/praha/pamatky/lucerna>

<http://www.payne.cz/2xS43907/osobnosti.htm>

http://www.econlib.cz/zlatyfond/html/aut_braf.htm

<http://www.muzeum-roztoky.cz>

Jmenný rejstřík

A

Aleš Mikoláš 7, 56

B

Bedřich z Donína 11
Benešová Hana 33
Bílek František 33
Böhm Jaroslav 40
Boleslav II 9
Boloňský Stanislav 42
Borkovský Ivan 40
Borovský Karel Havlíček 7, 29
Boryně David ze Lhoty 11
Bořivoj kníže 9
Bourges Elémir 30, 32
Bráf Albín 25, 26, 27, 28
Bráf Václav 27
Bráfová Libuše 27
Brauner Bohuslav 29
Brauner František August 27, 29, 30, 31
Brauner Vladimír 29
Braunerová Anna 30
Braunerová Augusta 29, 31
Braunerová Zdena 30, 31, 32, 33, 56, 57
Bruner-Dvořák Rudolf 58

C

Claudiel Paul 32, 33

E

Eckert Jindřich 58
Ehm Josef 46
Emingerová Helena 33
Engliš Karel 28

F

France Anatol 32
Funke Jaromír 46

Fyman František 44, 45
Fyman Vladimír ml. 48
Fyman Vladimír st. 45, 46

H

Hanka Václav 29
Havel Václav 52
Herbst Jaroslav 57
Hloucha Joe 34, 35, 36, 37
Hloucha Karel 34
Hofbauer Arnošt 33
Huysmans Joris-Karl 32

CH

Chittussi Antonín 31

I

Illich František 36

J

Jaňour J. 58
Jesenská Růžena 33
Jiroušek Josef 36
Jiřincová Ludmila 57

K

Karel z Lichtenštejna 11
Klicman Miloš 49
Kobliha František 56
Konůpek Jan 56
Kořenský Josef 34
Koudelka Josef 50
Krejča Otomar 50
Krolmus Václav 39

L

Lamingerová Antonie 38

Langhans Jan 58
Lederovi 11
Lhoták Kamil 6
Luskačová Markéta 49, 51

M

Malina Miloš 56, 57, 58
Mallarmé Stéphane 32
Maloch Jan 58
Mánesová Amálie 31
Marten Miloš 33
Mattuš K. 26
Mendělejev Dmitrij Ivanovič 30
Metoděj 9
Mrštík Vilém 32

N

Náprstek Vojta 29
Neruda Jan 29

O

Otakar I. Přemysl 10

P

Palacký František 26, 29
Pekárek Jiří 52
Pellé Járinka 33
Pellé Maurice César Joseph 33, 57
Petr z Roztok 10
Píč Josef Ladislav 40
Pinkas Soběslav 31
Pirner Max 57

R

Rašín Hugo Tredor 57
Redon Odilon 32
Rieger František Ladislav 26
Riegrová Libuše 26
Rodin August 32
Rýzner Čeněk 38, 39, 40, 55

S

Severa František 57
Smetana Bedřich 7
Stano Tono 48
Sudek Josef 49, 58
Světlá Karolina 25

Š

Šalda František Xaver 33
Šlemr dr. 59
Štěpánek František Slavomír 57
Štok Slavoj 57
Štursa Jan 33

V

Váchal Josef 49
Vojtěch sv. 9
Výborný Jan 56

W

Wankel Jindřich 39
Wurm František 50

Z

Zaorálek Jaroslav 7
Zaorálková Hedvika 7, 56
Zeithammer A. O. 26
Zrzavý Jan 33

